

Den hellige Sunniva og Seljemennene 8.juli

EWTN

Norge

Festen for den hellige Sunniva og Seljemennene (Seljumannamesse)

På den lille værharde øya Selja - på Vestlandet rett sør for Stadt - finner vi ruinene av et av de tidligste klostrene i Norge. Her feires den 8. juli hvert år katolsk messe for Sankta Sunniva, Norges første helgen.

Festdagen står oppført i den moderne katolske kalenderen som «Den hellige Sunniva og Seljemennene» (Sunniva cum sociis in Selio, martires) Dagens feiring innledes med en pilegrimsvandring langs en steinete sti over øya til klosterruinen. Datoen sier sommer, men vandrerne er som regel godt kledd mot vær og vind. Under de katolske fanene vandrer en pilegrimsflokk som blir større år for år, og pilegrimene synger og ber gledens mysterier på rosenkransen mens de går.

Denne dagen var viktig i middelalderen, det vet vi fordi den var avmerket på den norske primstaven. Ordet «menn» i denne sammenhengen sto for både menn, kvinner og barn. Sunniva og Seljemennene var kjent som hellige over hele landet, selv om de nok var aller mest æret på Vestlandet. I Missale Nidarosiense kan vi lese at Seljumannamesse var en festdag maius duplex, det si at den var en av de største festdagene i landet.

Foto: EWTN Norge - Midjourney

Hvem var Sunniva og Seljemennene?

I legenden om Sunniva og følget hennes hører vi at hun var en irsk kongsdatter som levde i siste halvdel av 900-tallet, og som etter at faren døde styrte riket sitt til folkets beste. Hun levde et fromt liv som kristen, og hadde en spesiell omsorg for de fattige. En hedensk vikinghøvding ble oppmerksom på den rike og vakre prinsessen, og satte han alt inn på å få henne til å gifte seg med ham. Da han ikke lyktes med det gode, grep han til alvorlige trusler, men Sunniva sto imot. Hun hadde viet seg til Kristus, og var villig til å ofre alt for dette.

Hun samlet folkene sine om seg og de ble enige om å flykte for å bevare den kyskheten hun hadde lovet. De gikk ombord i tre båter, uten seil og årer, og la alt i Guds hånd.

Strømmen og vinden førte dem til slutt til Selja, til vestsiden av øya hvor bratte berghamrer stuper ned mot storhavet med en liten grønn slette foran. Litt oppe i fjellsiden fant de noen huler der de slo seg ned. Her levde de et enkelt og gudfryktig liv. Øya var ubebodd, men folket på fastlandet hadde sauene sine på beite der. De ble mistenksomme overfor nykommerne, og beskyldte dem etter hvert for å stjele sauene deres. Det endte med at Håkon Ladejarl, som styrte landet på den tiden, dro med hærfolkene sine for å drepe de fremmede.

Det irske følget så dem komme og gjemte seg i hulen. De ba inderlig til Gud om at de ikke måtte falle i hendene på de hedenske angriperne, levende eller døde. De ble bønnhørt ved at fjellet raste sammen og knuste dem alle, og slik ble de martyrer for den kristne tro.

Etter en tid skjedde det at noen handelsmenn seilte forbi øya Selja. På stranden så de noe som lignet en strålende søyle av klart lys som nådde helt opp til himmelen. Da de nærmet seg søylen, fant de en hodeskalle under den, snøhvit og blank, som utstrålte lys og sendte ut en herlig duft. Selv var de hedninger, så de skjønnte ikke at dette var en hellig relikvie. Det gjorde derimot den nye kongen, Olav Tryggvason, og biskop Sigurd i Nidaros da handelsmennene brakte hodeskallen til dem. Flere mennesker fortalte at de selv ofte hadde opplevd å se et merkelig

lys over øya. På biskop Sigurds oppfordring seilte kongen til øya for å finne ut av dette. Da han hadde lett over hele øya, fant han ved vestkysten et stort fjell som så ut til å ha rast sammen noen år tidligere. Under steinene fant han og følget hans velluktende knokler av mennesker. Inne i hulen fant de også det uskadde legemet til den salige jomfru og martyr Sunniva, som så ut som hun sov. Knoklene ble lagt i skrin, og et eget skrin ble laget til den hellige Sunniva. Dette skjedde i året 996. På biskopens bud og med kongens tilslutning ble det også bygget og innviet en kirke like nedenfor hulen, St. Sunniva-kirken som vi kan se ruinene av i dag.

Omtrent 200 år senere ble Sunnivaskrinet flyttet til domkirken i Bergen, og kirken på Selja ble overtatt av benediktinermunker, som bygget det klosteret vi ser ruinene av i dag.

Selja kloster

Av Kremle.

Kan legenden være sann?

Ordet legende er latin, og kommer av legere som betyr å lese. Dets opprinnelige betydning var en nedskrevet beretning om en helgens liv, som skulle leses opp i kirken på helgenens minnedag, i dette tilfellet den 8. juli. I moderne språk og tankegang, der mirakler og hellighet ikke har noen plass, er betydningen blitt en annen enn den opprinnelige.

For at en slik beretning skulle skrives ned, måtte Kirken anse den som sann. Dette var ikke noe som skjedde ofte, og det lå omfattende vurderinger bak det å skrive ned og innlemme en helgenberetning i Kirkens liturgi. Den overleverte beretningen om Sunniva og Seljemennene besto altså denne prøven. Det finnes en latinsk tekst som ble skrevet ned rundt 1170, men deler av den er gått tapt. I Nidaros-breviarieret (Breviarum Nidarosiense) fra 1519 finnes legenden i sin helhet.

Historien om at båter fra Irland fløt i land på Selja er plausibel. Vrakgods og flaskepost fra Nord-Irland havner fortsatt på norskekysten. Under første verdenskrig kom to døde marinesoldater med livbelter drivende helt inn til Seljesanden. Skipet deres hadde gått ned i Irskesjøen og de hadde drevet over Nordsjøen nøyaktig samme vei som legenden forteller at Sta. Sunniva drev. De to soldatene ligger begravet på kirkegården i Selje.

Det vi vet, er at i Sunnivas tidsperiode var det slett ikke uvanlig at irer satte seg i båter uten ror, årer og seil for å la seg føre av vær og vind dit Gud ville ha dem.

I tidsperioden vi snakker om, var det mange små kongeriker på øya Eyre (Irland), og det finnes flere legender om unge jomfruer som forlot Irland. At legendene har sitt utspring i at iallfall én kvinne virkelig gjorde det, er ikke usannsynlig.

Da Olav Tryggvason fant helgenen, var kroppen like hel og hun så ut som om hun sov. Dette er et fenomen som inntreffer hos helgener også i dag. (Ragnhild Aadland Høen, «Sta. Sunniva av Selja» blogg.)

Hva sier evangelieteksten som leses på Seljumannamesse den 8. juli?

«Vær ikke redde for dem! For ingenting er tildekket som ikke skal bli avdekket, og ingenting skjult som ikke skal bli kjent. Det jeg sier dere i mørket, skal dere tale i lyset; det dere får hvisket i øret, skal dere rope ut fra takene. Vær ikke redde for dem som dreper kroppen, men ikke kan drepe sjelen. Frykt heller ham som kan ødelegge både sjel og kropp i helvete. Selges ikke to spurver for en skilling? Og ikke én av dem faller til jorden uten at deres Far er der. Ja, hvert hårstrå dere har på hodet, er talt. Så vær ikke redde! Dere er mer verdt enn mange spurver. Hver den som kjennes ved meg for menneskene, skal også jeg kjennes ved for min Far i himmelen.» Matt 10,26-32

Kommunionsverset på denne dagen er fra salme 124, 7:
Vår sjel er sluppet fri som spurven fra jegerens snare.

Hva kan vi lære av Sunniva og Seljumennene?

Kyskheter er et lite aktet begrep i våre dager. Sunniva valgte et liv i kyskheter, viet til Jesus Kristus.

Som barn hadde hun vigslet seg Kristus. Hun ville tilhøre ham alene, uten å ta seg noen mann her på jord. Hun hørte til blant skaren av jomfruer vi minnes i den romerske kanon, Agatha, Lucia, Cecilia og alle de andre: i dem gjenkjenner Kirken et bilde på sitt eget vesen. Sunniva anså seg altså som en Kristi brud. Det andre så i henne, var ikke nødvendigvis det samme. Vikinghøvdingen som ville gjøre Sunniva sin, så en vakker, rik arving: noe kvantifiserbart og attråverdige. Men Sunniva nektet å la seg projisere utfra hans fantasi. Hun ville ikke reduseres til en brikke i andres spill. Da vikingen la opp til skremselstaktikk ved å ødelegge Sunnivas odel og plage hennes folk, gav hun ikke etter. Hun fulgte Kristi bud slik vi hører det i dagens evangelium. Hun bestemte seg simpelthen for ikke å være redd, for å velge det åpne, klare fremfor det manipulerende og skjulte. Hun gav seg Herren i vold ved å sette av sted på åpent hav uten seil eller årer. Så førte været henne hit til Selja, hvor hennes troskap, og troskapen til hennes følgesvenner, utgir et lys og en vellukt av sødme den dag i dag. Sunniva står for det Absoluttes

krav. Hun står også for friheten som blir den til del som våger å oppta kampen for en så krevende sak og ikke lar seg tilfreds med det smålige og lettvinne, sånn for bekvemmelighetens skyld. (Fra en preken av Biskop Erik Varden ved Seljumannamesse 2021)

Sankta Sunniva og hennes ledsagere kastet seg ut i tre båter. De kastet seg ut på de 70 000 favners dyp, for å si det med Kierkegaard. Det må være en bevegelse i forholdet mellom oss og Gud. Denne bevegelsen må være tosidig. Denne dynamikken kaller vi helliggjørelse. Gud kaller, og vi svarer. Vårt svar er en bevegelse mot ham ...

Vi har kommet hit til Selja, fordi vi ønsker å gå Herrens veier. De stiene som er tråkket opp for oss av Herrens venner i en svunnen tid. Minnene fra Sankta Sunniva og hennes ledsagere kan synes fjerne for arkeologene i ruinene. Men for oss, som er i familie med Sankta Sunniva og hennes ledsagere, er minnene i høy grad presente. I den familien vi kaller Kirken, oppheves så å si tiden. I dag er vi her sammen med Sankta Sunniva. Vi tilber Herren sammen med henne her i dag. Her og nå sitter vi ved hennes føtter og lærer den typen tro som gjør oss i stand til å kaste oss i Faderens omsorgsfulle favn. (Fra en preken av p. Ole Martin Stamnestrø ved Seljumannamesse 2019)

Alterskap fra Austevoll ca. 1520 Foto: Universitetsmuseet i Bergen

Kilder:

Sigrd Undset: Sankta Sunniva og
Seljemennene, fra boken Helgener,
Aschehoug 1992

Per Einar Odden: Den hellige Sunniva av Selja, katolsk.no

Ragnhild Aadland Høen: Sta Sunniva av Selja blogg

Biskop Erik Varden: Preken på Selja 8. juli 2021

P. Ole Martin Stamnestrø: Preken på Selja 8. juli 2019

Missale Nidarosiense

Messebok for Den katolske kirke, St. Olav forlag

Bibelen, Bibelselskapet 2011

Forside bilde: Pål Johannes Nes

*Dette heftet er skrevet av Eli Åm og redigert av Pål Johannes Nes.
Teksten er en del av EWTN Norges serie Tider og fester i kirkeåret.*

Besøk oss på EWTN.no

Vil du hjelpe andre mennesker med å finne troen? Støtt vårt arbeid ved å
sende vipps til 650212.

EWTN

Norge